

Asia C- 442/20

Ennakkoratkaisupyyntö

Jättämispäivä:

21.9.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Amtsgericht Nürnberg (Nürnbergin alioikeus, Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

11.9.2020

Kantaja:

Flightright GmbH

Vastaaja:

Ryanair Designated Activity Company

Amtsgericht Nürnberg

[– –]

Asiassa

Flightright GmbH,

[– –] Potsdam

kantajana –

[– –]

vastaan

Ryanair Designated Activity Company, [– –], Dublin, Irlanti

vastaajana –

[– –] **[alkup. s. 2]**

joka koskee korvausvaatimusta,

Amtsgericht Nürnberg [– –] on 11.9.2020 [– –] antanut seuraavan

Välipäätöksen

I. Asian käsittelyä lykätään.

II. Euroopan unionin tuomioistuimelle esitetään Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan mukaisesti seuraavat kysymykset matkustajille heidän lennolle pääsynsä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta 11.2.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdan tulkinnasta:

- a) Onko lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan oman henkilökunnan lakkoa, jonka ammattiliitto on järjestänyt, pidettävä asetuksen (EY) N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna poikkeuksellisenä olosuhteena?
- b) Onko tältä osin merkitystä sillä, onko lakkoon ryhdytty työntekijöiden sellaisten vaatimusten vuoksi, joista ei tähän mennessä ole sopimuksin sovittu työntekijöiden ja lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan välillä?
- c) Onko tältä osin merkitystä sillä, onko lakon konkreettisesti aiheuttanut lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan tietty menettely ammattiliiton kanssa käydyissä neuvotteluissa? **[alkup. s. 3]**

Perusteet

- 1 I. [– –] [asian käsittelyn lykkääminen]
 2. Oikeusriidan [– –] ratkaisu, jota ei enää voida tavanomaisin muutoksenhakekeinoin riitauttaa, riippuu vastauksesta, jonka unionin tuomioistuin antaa päätösosassa esitettyihin ennakkoratkaisukysymyksiin.
- 2 II. Oikeusriidan kuvaus

- 3 Kantaja vaatii vastaajalta 500 euron suuruista korvausta.
- 4 Matkustajilla, jotka ovat siirtäneet oikeutensa kantajalle, oli vahvistetut varaukset lennolle numero FR5420 Nürnbergistä (NUE) Krakovaan (KRK), joka vastaajan oli määrä suorittaa ja jonka oli määrä lähteä Nürnbergistä 10.8.2018 klo 14.45 (paikallista aikaa) ja saapua Krakovaan samana päivänä klo 16.15 (paikallista aikaa). Lento peruutettiin. Peruutuksen syynä oli vastaajan lentäjien lakko 10.8.2018.
- 5 Vastaaja oli käynyt työehtosopimusneuvotteluja ammattiliitto Vereinigung Cockpitin (jäljempänä VC) kanssa mm. kokonaistyöehtosopimuksesta ja palkkausta koskevasta työehtosopimuksesta. Neuvotteluja oli käyty jo joulukuusta 2017 lähtien. Ammattiliitto vaati 42 prosentin suuruista palkankorotusta. Vastaaja myöntyi 20 prosentin suuruiseen korotukseen, ja oli myös tosiasiallisesti maksanut sitä vuoden 2018 alusta lähtien. Vastaaja oli esittänyt vielä 3.8.2018 VC:lle parannetun tarjouksen, josta ei vielä ollut neuvoteltu. VC esitti lentäjien lakkokehotuksen 8.8.2018. **[alkup. s. 4]**
- 6 Lakon vuoksi Saksassa ja muissa maissa peruutettiin lentoja 10.8.2018. Loput lennot toteutettiin siten, että lentoaikatauluja uudelleenorganisoitiin ja käytettiin uusia lentäjiä. Vastaajaa vastaan lakkoiltiin lisäksi Irlannissa, Belgiassa, Ruotsissa ja Alankomaissa.
- 7 Unionin oikeuden asian kannalta merkitykselliset säännökset
- 8 Euroopan unionin perusoikeuskirja (EUVL 2000, C 364, s. 1)
- 9 12 artiklan, jonka otsikko on ”Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus”, sanamuoto on seuraava:
- 10 (1) Jokaisella on oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen ja yhdistymisvapauteen kaikilla tasoilla erityisesti poliittisessa, ammattiyhdistys- ja yhteiskunnallisessa toiminnassa, mihin sisältyy, että jokaisella on oikeus perustaa yhdessä muiden kanssa ammattiyhdistyksiä ja liittyä niihin etujensa puolustamiseksi. – –”
- 11 28 artiklan, jonka otsikko on ”Neuvotteluoikeus ja oikeus työtaistelutoimiin”, sanamuoto on seuraava:
- 12 ”Työntekijöillä ja työnantajilla tai näiden järjestöillä on unionin oikeuden sekä kansallisten lainsäädäntöjen ja käytäntöjen mukaisesti oikeus asianmukaisilla tasoilla neuvotella ja tehdä työ- ja virkaehtosopimuksia sekä oikeus ryhtyä eturistiriitatilanteissa etujensa puolustamiseksi yhteistoimiin, lakko mukaan lukien.”
- 13 Euroopan sosiaalinen peruskirja (ETS nro 35, 18.10.1961) **[alkup. s. 5]**
- 14 Peruskirjan I osan 6 kohdan sanamuoto on seuraava:

- 15 ”Kaikilla työntekijöillä ja työnantajilla on oikeus työehtosopimusten tekemiseen.”
- 16 II osan 6 artiklan, jonka otsikko on ”Kollektiivinen neuvotteluoikeus”, sanamuoto on seuraava:
- 17 Turvatakseen oikeuden työehtosopimusten tekemiseen sopimuspuolet sitoutuvat –
–
ja tunnustamaan:
- 18 (4) työntekijöiden ja työnantajien oikeuden ryhtyä yhteistoimiin, kuten lakkoon eturistiriitojen sattuessa, edellyttäen ettei voimassa olevista työehtosopimusten velvoitteista muuta seuraa.”
- 19 11.2.2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 261/2004
- 20 Johdanto-osan 14 perustelukappaleessa säädetään seuraavaa:
- 21 ”Montrealin yleissopimuksen mukaisesti olisi lennosta vastaaville lentoliikenteen harjoittajille asetettujen velvollisuuksien oltava rajoitettuja tai niitä ei pitäisi olla ollenkaan, jos tapaus on johtunut poikkeuksellisista olosuhteista, joita ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuulliset toimenpiteet olisi toteutettu. Tällaisia poikkeuksellisia olosuhteita saattaa syntyä erityisesti poliittisesti epävakaisissa oloissa, sääolosuhteiden ollessa kyseisen lennon suorittamiseen sopimattomat, turvallisuusriskien ja odottamattomien lentoturvallisuuteen vaikuttavien puutteiden ilmetessä ja lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan toimintaan vaikuttavissa työtaistelutilanteissa.” **[alkup. s. 6]**
- 22 Asetuksen 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Peruuttaminen”, säädetään seuraavaa:
- 23 ”(1) Jos lento peruutetaan:
- 24 c) matkustajalla on oikeus saada lennosta vastaavalta lentoliikenteen harjoittajalta korvaus 7 artiklan mukaisesti.
- 25 (3) Lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan ei tarvitse maksaa 7 artiklan mukaista korvausta, jos se pystyy osoittamaan, että peruutus johtuu poikkeuksellisista olosuhteista, joita ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuudella edellytettävät toimenpiteet olisi toteutettu.”
- 26 Asetuksen 7 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeus korvaukseen”, säädetään seuraavaa:
- 27 (1) ”Jos tähän artiklaan viitataan, matkustajan on saatava seuraavan suuruinen korvaus:
- 28 a) 250 euroa lentojen osalta, joiden pituus on enintään 1 500 kilometriä; ”

- 29 Ennakkoratkaisukysymysten kannalta merkityksellinen kansallinen oikeuskäytäntö
- 30 Bundesgerichtshof totesi 21.8.2012 antamassaan tuomiossa (asiakirjanro X ZR 138/11) seuraavaa (tiivistelmä):
- 31 ”1. Jos ammattiliitto palkkakiistan yhteydessä kehottaa lentoliikenteen harjoittajan lentäjiä työnseisaukseen, tämä voi johtaa lentomatrustajien oikeuksia koskevan asetuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin poikkeuksellisiin olosuhteisiin.
- 32 2. Lentoliikenteen harjoittaja on tässä tapauksessa vapautettu korvauksen maksamisesta niiden lentojen peruuttamisesta, jotka se jättää pois lakkokehotuksen odotettavissa oleviin vaikutuksiin mukautumiseksi.”
- 33 Bundesgerichtshof perusteli päätöstään muun muassa seuraavalla tavalla (25 kohta ja sitä seuraavat kohdat):
- 34 ”Se, että vastaaja voi vedota poikkeuksellisiin olosuhteisiin, ei ole poissuljettua sen vuoksi, että tilanne oli vastaajan hallinnassa.
- 35 Pääsääntöisesti ei voida olettaa, että työehtosopimusriitaan liittyvä tilanne on hallittavissa tavalla, joka sulkee poikkeukselliset olosuhteet pois. Päätös lakon aloittamisesta tehdään työntekijäpuolella työehtosopimusvapauden puitteissa ja näin ollen lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan toiminnan ulkopuolella. Tämän seurauksena lentoliikenteen harjoittajalla ei säännönmukaisesti ole oikeudellisesti merkittävää vaikutusmahdollisuutta omiinkaan työntekijöihin, kun on kyse siitä, ryhdytäänkö lakkoon vai ei. Tältä osin väite, jonka mukaan lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajalla on yrityksen sisäisissä lakoissa mahdollisuus hyväksyä vaatimukset ja estää lakko, ei voi menestyä. Lentoliikenteen harjoittajalta edellytettäisiin luopumista unionin oikeudessa vahvistetusta ammatillisesta yhdistymisvapaudesta ja työtaistelutilanteesta jo lähtökohtaisesti altavastaajan aseman hyväksymistä. Tämä ei olisi kohtuullista lentoliikenteen harjoittajan kannalta, eikä se olisi pidemmällä aikavälillä myöskään lentomatrustajien etu.”
- 36 Asianosaisten oikeudelliset näkemykset
- 37 Kantaja katsoo, että oman matkustamohenkilökunnan lakkoa ei ole pidettävä asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuna poikkeuksellisenä olosuhteena. Se toteaa, että lakko on aina otettava huomioon työehtosopimusneuvotteluissa, ja sen myötä myös lentojen pois jääminen tai peruuttaminen. Kyseessä on tyypillinen, **[alkup. s. 8]** toiminnan harjoittamisessa odotettavissa oleva, ei poikkeuksellinen tapahtuma.
- 38 Vastaaja puolestaan katsoo, että ammattiliiton järjestämä työtaistelu on poikkeuksellinen olosuhde riippumatta siitä, onko henkilökunnan työtaistelussa mukana lennosta vastaavan lentoliikenteen harjoittajan työntekijöitä vai ei.

Asetuksessa (EY) N:o 261/2004 ei tehdä eroa sen mukaan, onko kyse työntekijöiden vai kolmansien henkilöiden työtaistelusta.

- 39 Kansalliset tuomioistuinratkaisut
- 40 Unionin tuomioistuimen 17.4.2018 antaman tuomion (C-195/17), jonka mukaan lentomatrustajien oikeus korvaukseen ei nimenomaan saa riippua siitä, onko lakko merkityksellisen kansallisen työ- ja sosiaalilainsäädännön nojalla laillinen, ja asetuksen N:o 261/2004 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuina poikkeuksellisina olosuhteina on pidettävä vain sellaisia tapahtumia, jotka eivät luonteensa tai alkuperänsä vuoksi liity asianomaisen lentoliikenteen harjoittajan toiminnan tavanomaiseen harjoittamiseen eivätkä ole tämän tosiasiallisesti hallittavissa, jälkeen annetuissa useissa kansallisissa ratkaisuisa katsotaan nykyisin – BGH:n edellä mainitusta ratkaisusta poiketen –, että kyse ei ole poikkeuksellisista olosuhteista. Esimerkkinä viitattakoon tässä Landgericht Nürnberg-Fürth (Nürnberg-Fürthin alueellinen alioikeus) 2.3.2020 antaman tuomion (asiakirja nro 16 S 1060/20) tiivistelmään, joka on tämän välipäätöksen liitteenä. Landgericht yhtyy siinä tältä osin myös vallitsevaan oikeuskäytäntöön.
- 41 Oikeuskäytännössä ei kuitenkaan tähän mennessä ole selvitetty, arvioiko unionin tuomioistuin ammattiliiton järjestämää lakkoa samalla tavoin vai toisin kuin villiä lakkoa, kun sitä, toisin kuin villiä lakkoa, suojataan unionin oikeudessa sekä perusoikeuskirjan 12 artiklan 1 kohdassa ja 28 artiklassa, ja voidaanko 17.4.2018 annettua tuomiota (asia C-195/17) siis tulkita siten, että se kattaa myös ammattiliiton järjestämät lakot. Euroopan sosiaalisen peruskirjan 6 artiklan 4 kohdassa taattu lakko-oikeus toimii sen johdantolauseen ja kyseisen peruskirjan I osan 6 kohdan ohjelmaluonteisen lauseen mukaan myös (koordinoidun) työehtosopimusten tekemistä koskevan oikeuden intressissä. Tämä oikeus on nimittäin nimenomaisesti tunnustettu, jotta turvataan ”oikeus työehtosopimusten tekemiseen”. Unionin tuomioistuin voisi täten lähteä siitä, että sen oikeuskäytännön soveltaminen ammattiliiton järjestämään työtaisteluun merkitsisi unionin oikeuden rikkomista, mikä voidaan mahdollisesti päätellä jo asetuksen (EY) N:o 261/2004 johdanto-osan 14 perustelukappaleesta, jonka mukaan lakkoa yleisesti ottaen pidetään ”poikkeuksellisena olosuhteena”, mutta että tällainen rikkominen perustuisi ennen kaikkea siihen, että muutoin – ainakin lopputuloksen osalta – loukattaisiin unionin oikeudessa suojattua lentoliikenteen harjoittajan työehtosopimusvapautta.
- 42 Voidaan esittää myös toisenlaisia näkemyksiä, joissa otetaan huomioon lakon syyt. Tällaisen näkemyksen mukaan on tehtävä ero sen perusteella, pyritäänkö lakolla torjumaan lentoliikenteen harjoittajan toimenpiteitä, jotka merkitsevät vallitsevan työoikeudellisen ja työehtosopimukseen perustuvan tilanteen heikentämistä. Tällöin lakko olisi seurausta lentoliikenteen harjoittajan menettelystä yrityksenä ja tämän vuoksi ”hallittavissa”. Jos sen sijaan ammattiliitto vaatii aiempia ehtoja ”enemmän” ja kehottaa lakkoon, mutta lentoliikenteen harjoittajan ei voida katsoa olevan tähän konkreettisesti syytä, poikkeuksellinen olosuhde voisi olla ajateltavissa. Esimerkkinä viitattakoon tässä

liitteenä olevaan Amtsgericht Nürnbergin (Nürnbergin alioikeus) 29.11.2019 antamaan tuomioon (asiakirja nro 240 C-6688/19) (viitattu), jossa myös esitetään tiivistelmä tämän hetkisestä oikeuskäytännöstä. **[alkup. s. 10]**

43 Menettelyn kulku

44 Oikeudenkäynnin tulos riippuu ennakkoratkaisukysymyksiin annettavasta vastauksesta. Asia on muuten tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta valmis ratkaistavaksi. [selitykset]

45 [–]

TYÖASIAKIRJA